

- RAUNIOMAA, MIRKA 2008: *Recovery through repetition: Returning to prior talk and taking a stance in American-English and Finnish conversations*. Oulu: Oulu University Press.
- SCHEIBMAN, JOANNE 2002: *Point of view and grammar. Structural patterns of subjectivity in American English conversation*. Amsterdam: John Benjamins.
- WHITE, P. R. R. 2003: Beyond modality and hedging. A dialogic view of the language of intersubjective stance. – *Text* 2–3 s. 259–284.
- WU, RUEY-JUAN REGINA 2004: *Stance in talk: A conversation analysis of Mandarin final particles*. Amsterdam: John Benjamins.

Nimistöntutkimuksen oppikirja Saksasta

Andrea Brendler ja Silvio Brendler (toim): *Namenarten und ihre Erforschung. Ein Lehrbuch für das Studium der Onomastik*. Anlässlich des 70. Geburtstages von Karlheinz Hengst. Lehr- und Handbücher zur Onomastik. Band 1. Hamburg: Baar-Verlag 2004. 1024 s. ISBN 3-935536-70-4.

Saksalaiset nimistöntutkijat Andrea ja Silvio Brendler ovat toimittaneet korkeakoulujen nimistöntutkimuksen oppikirjoiksi kunnianhimoisia teoksia (*Lehr- und Handbücher zur Onomastik. Band 1 ja 2*), joissa juhla-kirjan varjolla on saatu toimitetuksi nimistöopetuksen kannalta yhtenäinen kokonaisuus, joka kuvastaa myös juhlittavan elämäntyötä. Artikkelien kirjoittaminen on ohjeistettu rakenteeltaan yhtenäiseksi niin, että aihetta koskeva keskeisin kirjallisuus on ryhmitelty ensin teemoittain jokaisen artikkelin jälkeen, sitten tekijän mukaisessa aakkosjärjestyksessä teoksen loppuun.

Namenarten und ihre Erforschung käsittelee nimilajien tutkimusta. Volkmar Hellfritzschin kirjoittama johdanto on omistettu Leipzigin yliopiston nimis-

töntutkimuksen professorille Karlheinz Henzille, jonka 40-vuotinen kielitieteellinen elämäntyö painottuu kielikontaktien tutkimiseen, sosio-onomastiikkaan ja aluehistoriaan. Sen jälkeen teos jakaantuu kolmeen osaan, joista kukin muodostaa oman yhtenäisen kokonaisuutensa. Ensimmäisessä osassa Ernst Hansack käsittelee sitä perusluonteista ja jatkuvasti pohdittavana olevaa kysymystä, mikä erisnimi oikein on. Se, että erisnimi yksilöi kohteen, mutta appellatiivi luokittelee, on useimmiten riidatonta, mutta nimen sisällöstä, merkityksestä ja viittaus-suhteesta on keskusteltu paljonkin.

Hansack luo tiiviin katsauksen tähän problematiikkaan filosofi John Stuart Millin teoksesta *A system of Logic* (1843) lähtien (”nimellä ei ole mitään merkitystä”) anglisti Otto Jespersenin (1860 – 1943) käsitykseen (”nimellä on loputtomasti merkityksiä”). Sen jälkeen hän esittelee nuoremmat nimiteoriat 1900-luvun jälkipuoliskon esikognitiivisista kirjoittajista (Kripke 1980, Donnellan 1972, 1974) nimikäsitteen kognitiivisiin tulkintoihin, joiden edustajiin hän on itsekin lukeutu-

nut 1990-luvulta lähtien (Hansack 1990, 2000).

Teoksen toinen osa keskittyy metodeihin. Sen aloittaa Silvio Brendlerin laaja katsaus nimien luokitteluun, jossa hän käsittelee luokittelun olemusta, periaatteita, eri luokittelulajeja (luonnollinen – keinotekoinen, klassinen – prototyyppinen), nimien luokittelun välttämättömyyttä (”luokittelun ei pidä koskaan olla itsetarkoitus, vaan sen on palveltava teoreettista kysymyksenasettelua”), nimien luokittelun terminologiaa, nimien luokittelun historiaa ja kritiikkiä sekä luokitteluun liittyviä metodisia kysymyksiä. Luku antaa hyvän pohjan tutustua erilaisiin luokitteluihin ja niiden puutteisiinkin. Yhtä ainoaa, koko nimistöön ja sen eri näkökulmista tapahtuvaan tarkasteluun sopivaa luokittelua on mahdoton luoda.

Tämän jälkeen seuraavat katsaukset käsittelevät etymologiaa ja tulkintaa nimistöntutkimuksessa (Rudolf Šrámek), lähdekritiikkiä nimistöntutkimuksen metodina (Friedhelm Debus), nimistöntutkimuksen tekstilingvistisiä (Dietlind Krüger), pragmalingvistisiä (Vincent Blanár) ja aluelingvistisiä (Wilfried Seibicke) metodeja sekä onomatometriaa (Paul Videsott) eli mittausmenetelmiä, joissa lähtökohtana ovat matriisissa kuvattun nimi- tai murreaineiston samankaltaisuudet tai etäisyydet toisistaan. Osuuden päättää Wilhelm F. H. Nicolaisenin katsaus kirjallisuuspohjaisen (fiktiivisen) aineiston metodeihin: intertekstuaalisuuteen, lajeihin ja funktioihin.

Teoksen kolmas osa johdattaa tarkemmin eri nimilajien tutkimukseen. Omat lukunsa saavat taivaankappaleiden nimet (Paul Kunitzch), vuorten ja vuorisotien nimet (Wolf-Armin Frhr. von Reitzenstein), laaksojen nimet (Peter Anrei-

ter), vesistönimet (Jürgen Udolph), *Flurnamen* eli viljelys- ja luontokohteiden ja joidenkin muiden asumattomien paikkojen nimet (Erika Waser). Näitä seuraavat asutusnimet (Albrecht Greule), talonnimet (Milan Harvalík, Erika Weber), puolustusrakennelmien nimet (Hans Walther) sekä teiden ja aukoiden nimet (Horst Naumann). Joukkoa täydentävät taideteosten nimet (Andrea Brendler), tavaramerkkien nimet (Elke Ronneberger-Sibold), instituutioiden nimet (Natalija Vladimirovna Vasil'eva), luonnontapahtumien (tulipalot, pyörremyrskyt, maanjäristykset ja -vieremät) nimet (Andrea Brendler ja Silvio Brendler) sekä poliittisten tapahtumien nimet (Edgar Hoffmann). Omat kokonaisuutensa muodostavat myös henkilönnimet (Rosa Kohlheim ja Volker Kohlheim), sukunimet (Walter Wenzel), heimojen ja kansojen nimitykset (Ludwig Rübekeil), eläinten, esim. koti- ja lemmikkieläinten nimet (Stefan Warchoř), sentyyppiset kasvien nimet kuten *Kaiserlinde* ja *Männerbuche* (Francesco Iodice) ja aikokausien nimet (Damaris Nübling). Loppuun on koottu lyhyt luettelo harvinaisimmista termeistä, lähteinä käyetyt nettiosoitteet, 257 sivua alan keskeistä lähdekirjallisuutta, viittaukset teoksessa mainittuihin henkilöihin sekä asiasanaluettelo.

Tässä yhteydessä on hyvä mainita edellistä täydentävä jatko-osakin eli *Europäische Personennamensysteme* (Brendler & Brendler 2007). Kirja sisältää kielittäin järjestetyn kuvauksen 77 Euroopassa elossa olevan kielen henkilönnimijärjestelmästä, sekä etu- että sukunimistöä. Kielet edustavat seitsemää kieliaperhettä: indoeurooppalaisia kieliä, baskia, uralilaisia, turkkilaisia ja kaukasialaisia kieliä, arabikieliä ja mongolikieliä. Eurooppa

ei siis rajaudu tässä teoksessa Euroopan unioniin vaan antiikin ajoista juontuvaan ideologiseen eli poliittis-kulttuuriseen konstruktion, Uralilta Kaspianmeren kautta Mustallemerelle ja Armeniaan saakka. Mukana on myös Suomen ja lähi-alueiden kieliä

Namenarten und ihre Erforschung on runsassisältöinen ja käsittelee nimistöntutkimuksen aiheita ja aineistoja kansainvälinen ulottuvuuksin. Oppikirjana teos on selkeä, systemaattinen ja perusteellinen. Käytetyt lähteet mainitaan huolellisesti, ja kun mukana ovat kunkin alueen keskeiset teokset, teosta voi mainiosti käyttää myös bibliografiana. Vaikka teos on toimitettu Saksassa, sitä ei voi sivuuttaa Suomessakaan; se on sekä aloittavan että ammattitutkijan perusteoksia niin käsikirjana, hakuteoksena kuin katsauksena nimistöntutkimuksen nykytilaan, ja se olisi hyvä ottaa syventävien ja tohtoriopintojen kurssikirjallisuuteen myös meillä. Myös idea toteuttaa juhlakirja korkeatasoisena teemallisena oppikirjana on hyödyntämisen arvoinen.

SIRKKA PAIKKALA
etunimi.sukunimi@kotus.fi

Lähteet

- BRENDLER, ANDREA – BRENDLER, SILVIO (toim.) 2007: *Europäische Personennamensysteme. Ein Handbuch von Abasisch bis Zentralladinisch*. Anlässlich der 65. Geburtstage von Rosa Kohlheim und Volker Kohlheim. Lehr- und Handbücher zur Onomastik. Band 2. Hamburg: Baar-Verlag.
- DONNELLAN, KEITH 1972: Proper names and identifying descriptions. – Donald Davidson & Gilbert Harman (toim.), *Semantics of natural language* s. 356–379. Dordrecht: Reidel.
- 1974: Speaking of nothing. – *Philosophical Review* 83 s. 3–32.
- HANSACK, ERNST 1990: *Bedeutung, Begriff, Name*. *Studia et exempla linguistica et philologica: Series II: Studia minora*. Regensburg: Roderer.
- 2000: *Der Name in Sprachsystem. Grundprobleme der Sprachtheorie*. *Studia et exempla linguistica et philologica: Series I: Studia maiora* 5. Regensburg: Roderer.
- KRIPKE, SAUL A. 1980 [1972]: *Naming and necessity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.